

A

A Olga Xirinacs, la natura de Mont-ral li possibilita una autèntica, exhaustiva i gradual lliçó de botànica

Del mar a Mont-ral

Olga Xirinacs, nascuda a Tarragona el 1936, és una autora prolífica, polifacètica i amb els premis principals

La mar com a horitzó vital. Tota l'obra de Xirinacs rendeix acatament a la mar. De lluny o de prop. Del balcó estant del capdamunt de la Rambla tarragonina o de la Dent de Llevant, a la Serra de Prades, “que cau a plom sobre la vall del Glorieta i és punt de referència de pescadors i navegants”. Mont-ral: el *locus amoenus*. Tot pot començar en el punt més distant de l'univers cultural de l'autora però també tot acaba rendint comptes a Mont-ral. Paradís xirinaquí que l'escriptora sempre descriu amb amor i amb delicats traços de miniaturista: “Èlites incansables foraden l'aire envigorit de pi, estepa, romaní, orenga i sajolida, que ara floreix alçant l'aspre caparronet blau

dret sobre les tiges punxoses.” I que acaba sentenciant amb contundència: “Tot és alhora aspre i àcid, dolç i madur.” Un mític Mont-ral que sempre està en el seu punt de mira proustià: “Lliris blaus, poncelles de tulipa, jacints, goges i arços florits. Tot el camp és d'arços florits i blancs, i rememoro Proust en el camí de Swan. Pruneres blanques, algun cirerer. El camp és ben verd, l'aire fresc i el vent mai no ens abandonen.”

L'evocació de Mont-ral arribarà a un dels moments més reeixits, excels, a *Música de cambra*, quan voreja la sacralització del bosc, acabant amb el to d'una rondalla infantil. El bosc com un escenari enlluernadorament animat: “Olorarem la fusta humida, la terra fresca i l'herba que trepitgem. Alguns rovellons s'amaguen darrera les gelosies del boix; són els romàntics, que bescanvien paraules delicades sota les gloriets teixides amb cura, i creuen que allà no els destorbarà ningú; però tots sabem que no és cert.” Van apareixent tota la gamma de bolets fins als despectius, pel nom, pebrassos: “Els pebrassos són rústics, afeccionats al tuti, a la manilla i a les

misses negres. Formen cercles atapeïts i les nits de lluna convoquen esperits a la clariana del bosc, entre escorces, a les grans places carboneres, protegits per un clos de pi esclarissat, boix, estepa, bruc, alzina i l'heura que reflecteix els estels a la terra.” Un món de fantasia que connecta amb una realitat també aparentment fantàstica: “Mont-ral. Nit fredíssima i estelada. [...] A baix, la refinaria s'estén com una ciutat d'encanteri, com una teranyina perlada de tritlleigs distants. La foscor de l'obaga oculta les lleus fregadisses nocturnes, i el crit dels rapinyaires rebota esmorteït pels marges herbosos.”

A Olga Xirinacs, la natura de Mont-ral li possibilita una autèntica, exhaustiva i gradual lliçó de botànica en el circuit que fa pel bosc de la Serra del Pou, que comença i acaba a casa amb la descripció domesticada del jardí: “Al nostre jardí tenim una esplèndida floració d'arc blanc, de flors petites i oloroses (*Crataegus monogyna*), l'arbust que troba Proust al camí de Balbec i en tota la seva Normandia. Als marges, vora de casa, la malva (*Malva sylvestris*) de suau color del seu nom, alça el

cap per donar la benvinguda: el passeig s'ha acabat.”

La prosa de Xirinacs, sobretot la dietàstica, està impregnada de poesia, és en molts passatges poesia en prosa. Tanmateix, la seva eclosió poètica es va produir lluny del mar, a la plana vallesana, a Rubí. De menuda, els pares hi estiejaven, en una torre del centre, al carrer Clavé, “amb jardí, hort, bassa i casa de pagès annexa.” Prop de l'edifici de la Caixa, on vivia el poeta Joan Llacuna, que la influï de manera decisiva: “Botigues, carrers, la Caixa, tan canviada de quan jo escoltava allà Teresa Llacuna mentre estudiava el piano. Piano i poemes. Les roses d'abans, les que volia «papà» Llacuna. «Ja ve la Xirinacada!», somreia el poeta des de la seva terrassa quan ens veia arribar en comitiva per visitar-lo...”

Un Rubí ancorat en les arrels familiars per part paterna. Venien dels Palet, amb casa pairal a tocar de l'església. El rebesavi de Xirinacs era Joan Palet que anava a guerrear a les conteses carlines amb el seu germà, el cèlebre Palet de Rubí. L'autora havia vist les fotografies dels besavis a la vella habitació xicranda de la casa de la plaça Clavé i en quedà subjugada: “Ens complaïem morbosament amb les ombres pols. / La cambra dels avis era de xicranda, / sempre fosca i amb olor de codonys; / i mentre la besàvia ens mirava / des d'un retrat oval descolorit / vàiem avançar els morts que reien fosforescents, / disposats a clavar-nos les urpes.”

A Rubí, eren els anys de revetlles, d'isolament amb música de piano i poemes: “Ens encantava llegir textos i quedar-nos després en silenci, al bosc –els boscos arrodonits i suaus del Vallès–, mentre el sol feia crepitjar l'escorça i brillar la pinassa.” De fugues musicals a ca n'Oriol: “Jo, aplicada estudiant de música, havia tocat Bach a la capella de Ca n'Oriol, on predominava l'olor carnosa i narcòtica de les magnòlies.” En definitiva, uns dies i unes vivències inoblidables, tocades de deixos decadentment romàntics: “Penso capvespres joves i apassionats al Rubí dels meus estius, quan esperava l'estrella vespertina amb aquella avidesa de la mística combinada amb la il·lusió de la vida.” I eren temps de descoberta del paisatge vallesà que li va reblar l'esperit per sempre: “Entrem al juny, em dius, i no t'escolto, / perquè amb les mans sobre el paper, dolgudes, / penso en aquells estius adolescents / i en aquest juny que, tot venint, m'aparta / dels camps d'un blat que fou segat per sempre; / dels vells camins entre les vinyes, / del silenci del vespre als turons, / quan cel i terra érem tot u.”

Orfebreria natural

Temps de les passejades cap a can Cercavins, reblertes d'aventures, de somnis, d'orfebreria natural que encaixa plenament amb l'obra per la natura de Mont-rà: “La font apareixia en un clot, amagada, i allà canviava la vegetació: aspiror del verdet, tremolar de les lletilles

d'aigua, raucar d'una granota entre un corrent minso que fluïa i on algun capgròs brillava un moment al sol. Libèl·lules, mosquits i teixidors planaven sobre el tel verd, i en algun lloc proper es formaven basses amenaçants darrere de les canyes i de les bardisses: mostraven les cares dels infants ofegats.” L'aigua, nexa d'unió amb la presència perpètua del mar.

Amb els prismàtics a mà

Al pis tarragoní, té sempre a mà els prismàtics, que li forneixen la condició de *voyeur* marítima: “Des de la meua talaia observo les evolucions amb els prismàtics; hi ha una petita barca de vela blanca; dins, un home amb roba d'esport, assegut, i una dona nua, dreta. Alguna gavina plana sobre els estols de xanguet que es mouen per la costa. Tot s'unifica amb el to grisós d'una boira que avança sense gaire esma.” Passió, la del mar i els viatges, que probablement li ve de la besàvia cubana que evocava singladures transatlàntiques i de l'avi asturià, soci d'una consignatària que

Rubí ancorat en les arrels familiars per part paterna

li feia a mans uns prospectes de colors, els sumptuosos *Cunard Luxury Cruises*.

Davant del mar, immutable, s'hi produeix la simbiosi dels dos balcons, l'individual i el col·lectiu, el de la Mediterrània. Del primer, concisa, en pot dir, tant quan ocupava el de la casa vella com ara des de la moderna talaia, que “Sempre he viscut de cara al mar. He enyorat la meua casa vella, ara ja aterrada [...] M'imaginava que corria els espais i veia ports il·luminats en diferents països, blaus o blancs, tot amb una alegria exòtica i amable.” Del segon, en perfila la història: “És el balcó de tots al qual s'arriba per tal de «tocar ferro» i on la gent assisteix al pas de la vida com en una tribuna lliure. Passen els trens i els vaixells, passa la gent i els vehicles, tothom se sap pèls i senyals, d'un cantó el mar i de l'altre la fluïdesa de la massa bigarrada que arriba lenta, contempla l'instant fugaç i promet tornar demà.”

I hi ha, latent, la presència gairebé obsessiva dels suïcides, uns usuaris reincidents, que esquitxaven la blavor pura de cel i del mar i la netedat d'horitzons del balcó ferrat. Uns protagonistes que treuen el nas aquí i allà en tota la seva obra fins al punt de dedicar-los el títol d'una novel·la. I el record visual d'un cas, tràgicament líric: “Anava vestida de blanc i les faldilles li voleïaven com una campànula: l'única flor per a una mort ben sola.” *

D'esquerra a dreta: la platja del Miracle del balcó de la Mediterrània estant; edifici on viu l'escriptora; una panoràmica de Mont-rà; i Olga Xirinacs al costat del gran teix al bosc de la Serra del Pou de Mont-rà
L. SOLDEVILA